

LEI PRIMIERS JUECS FLORAUS EN PROVENÇA AU SÈGLE XIX^{EN}: MODERNITAT E NOSTALGIA

JEAN-YVES CASANOVA

Université de Pau et des Pays de l'Adour

Centre de Recherches Poétiques et Histoire Littéraire

Lei camins de la conscientizacion culturala e literària son longs, tòrts, e foguèsson estats drechs e sens embroncas, l'istòria dei pòbles e deis Estats, son istòria culturala e linguistica europenca seriá tan clara qu'aiga linda, evidentata. Dau punt de vista deis Estats-Nacions, aquela istòria es fargada d'unicitat, e d'entrei elei se saup que l'Estat francés, donant lo brand ai nacionalismes europencs, mostrèt au sègle XIX^{en} sa tota podença, sa coercicion, que menèron a l'abandon diglossic dei lengas e culturas perifericas de França, çò dichas « lengas regionalas » ò, seguissent la nominacion actuala, « lengas de França ». Entre lei postams de l'uniformizacion politica e culturala, de l'assimilacion totala au nom dau progrès e de la modernitat, leis eleits d'aqueleis espacis periferics esitèron sovent entre doas atituds : l'abandon ai serenatas estatalas en causissent lei camins descubèrts de l'integracion que definnissían coma primiera mesura de laisser au lindau de la pòrta sa lenga e sa cultura d'origina e de se conformar a l'usatge majoritari, ò, segonda possibilitat, de definir leis encastres d'una resisténcia culturala, benlèu politica, fàcia ai voluntats uniformatritz e centralisatritz. Examinant l'istòria d'aquela mirada, se podriá afirmar sens contesta que la granda majoritat dei subjèctes minoritaris causiguèt lei formas de l'integracion, delaissant sa lenga e sa literatura d'origina per s'apoderar dau francés e de sa cultura dominantata, atitud essencialament guidada per l'interès sociau que representava aquesta integracion, e condicionada per de fonccionaments diglossics ben coneguts, çò pròva, uei encara, la dificila rejoncha sociala, politica e culturala entre la granda majoritat deis usanciers d'aquelei lengas e lei projèctes resistents que manquèron pas de s'exprimir dins la segonda mitat dau sègle XIX^{en}.

Lo felibritge, fenomèn provençau puei lèu occitan tot, se pòt aitalu comprene coma una d'aqueleis estructuras de resisténcia, lèu replega-

da tre la fin dau sègle sus una revindicacion patrimoniala e sovent passeista en causa de l'indiferéncia ò de l'ostilitat que rescontrèt dins son espaci pròpri. En fonccion d'aquela reaccion — au sens primier d'aquela paraula — e de l'amplitud culturala e literària que lo felibritge voliá aparar e promòure, Mistral, Aubanel, Roumanille e leis autrei felibres recampats tre 1854 s'entrevèron, coma moguts d'una volontat programatica, d'establir leis elements indispensables a una Renaissance linguistica, au mens a un discors literari que se podriá apielar sus de fondacions claras, evidentas, e de ges de biais discutablas. Aitau se comprèn d'evidéncia l'utilizacion de l'anterioritat medievala, e lo ròtle que lei felibres li acordèron, utilizacion d'alhors que leis Occitans e lei Catalans menèron sovent de cotria, s'ajudant leis uns leis autres, se mesurant a un corpus comun que son anterioritat e sa glòria se podían pas negligir dins l'istòria literària.

De tot segur dins l'istòria literària, mais de ges de biais, en França, dins lei discors e lei mentalitats politicas, qu'a semblat, fins ara, que la literatura, que pasmens França fins a una data recenta se'n sasiguèt coma un deis elements de sa bastison identitària, qu'aquela importància literària a donc gaire pesat dins la discutida sociala, politica e culturala, Mistral e seis amics mancant pas de sempre rementar l'òbra dei trobadors fàcia a una institucion sorda, mepresanta ò ostila. Es çò que pòt distinguir dins l'istòria dei revindicacions europencas Occitània e Catalonha de la granda part deis autrei movements : l'anterioritat literària es evidentada ; auriá degut sens contesta pesar dins la discutida e donar leis elements d'una reconeissença de fach, coma lenga e literatura, mai per un efiech pervers de la diglossia, la lenga redusida a la fonccion dau « patois » foguèt jamai « elevado en glòri » coma l'escriguèt Mistral, mai puslèu redusida ais expressions orales e intimas, liminàrias, d'una societat anant a sa perda, la diglossia desfasent lo ligam pasmens naturau entre l'us sociau de l'occitan e son istòria, estraçant lo teissum en pelhas e estòfas multiplas. Se saup, anecdòta dolorosa, qu'au meteis temps que lo prèmi Nobel celebrava Mistral en 1904, se podíá prohibir l'usatge de l'occitan a Malhana, en argumentant que la literatura dau Provençau e la lenga usitada dins son pròpri vilatge èran de ges de biais comparablas. Tornant donc a la reapropriacion literària necessària ais establiments de

l'existéncia de la literatura occitana dau sègle XIXen, se saup que l'Atge Mejan, lo corpus dei trobadors notadament, foguèt l'objècte d'una volontat clarament afortida de filiacion felibrenca, e d'entre aquelei manifestacions, rescòntres e acamps felibrencs, lei Juecs floraus constituissián un exemple de tria que Mistral e l'ensem deis escrivans occitans podián pas negligir.

Se pausa aici non pas la constitucion reala dei Juecs floraus, mai son lent movement de reconeissença e de reapropriacion felibrenca au sègle XIX^{en}. Es evident que lei Juecs floraus, coma manifestacion literària, an pas esperar lei felibres occitans per existir, mai çò que vouldriam interrogar aici es puslèu de l'òrdre de sa reapropriacion e de son integracion a un discors felibrenc, essencialament mistralenc. La question pausada apareisseriá simpla, mai es en realitat pron complexa ; determina l'examen non solament de l'Atge Mejan dins leis òbras felibrencas, estudis ja menats en granda part mai que faudriá renovar,¹ mai tanben sa fonccion e son ròtle, e lei pressuposats inconscients que, dins l'òbra de Mistral, son nombrós e sempre portaires de sens.² Lo prepaus pausa tanben la question, fonsa e ardenta, de la coneissença dau corpus dei trobadors, de sa reconeissença occitana, dempuei Jean de Nostredame, lei provençalistas dau sègle XVIII^{en}, e la lectura que Mistral e leis autrei felibres ne podián aver e ne faguèron.³ Per èstre mai concret, se faudriá consacrar a un estudi larg de la cultura occitana en Provença ai sègles XVIII^{en} e XIX^{en}, estudi que se pòt pas

1. Citam notadament Jacques de CALUWÉ, *Le Moyen Age littéraire occitan dans l'œuvre de Frédéric Mistral. Utilisations éthiques et esthétiques*, Paris : Nizet, 1974 e quauqueis elements dins la biografia de Mistral : Claude MAURON, *Frédéric Mistral*, Paris : Fayard, 1993.

2. Es notadament lo prepaus de nòstre obratge : *Frédéric Mistral. L'Enfant, la mort et les rêves*, Perpinyà : Trabucaire, 2004.

3. Sus Jean de Nostredame cf. nòstre obratge de paréisser ais edicions Brepols-AIEO : *Historiographie et littérature au XVIe siècle en Provence : l'œuvre de Jean de Nostredame*. Remandam tanben a un estudi ancian, escrich dins lo periòd que se n'entrevam aici : J. BAUQUIER, *Les Provençalistes du XVIIIe siècle*, Paris : Maisonneuve, 1880.

menar aici;⁴ lo felibritge apareisseriá donc coma la resulta de temptativas diversas, esparpalhadas, sovent individualas, trobant sa finalitat dins lo recampament dei fòrças, e l'estructuracion literària autorn d'una escòla estetica, aquela dei « ribeirés dóu Rose », en oposicion ais autreis esteticas occitanas, principalament Jaussemin, lei poètas obriers de Provença e de Lengadòc, e lei « Troubaïres » marselhés. Una dei principalei rasons explicant lo succès e la posicion dominante dau felibritge en Provença puei dins Occitània tota tèn evidentament a l'engèni de l'òbra de Mistral, a sei coneissenças, sei capacitats, e a la traucada que constituís tant en França qu'en Occitània la publicacion de *Mirèio* en 1859. S'apondèm per acabar qu'aquela òbra mistralenca arriba just per cristallizar lei fòrças renaissentistas, e pas solament en Occitània mai dins Euròpa tota, çò pròva, tre leis annadas seissanta, lei relacions fecondas amb lei Catalans, particularament Victor Balaguer e Jacint Verdaguer, recamparem quauqueis elements que pòdon explicar aquela subeirenitat felibrenca, e mai, mistralenca.

Lo jove Mistral deis annadas 1848-1851 fa seis estudis de drech as Ais de Provença. Se saup ara, dempuei lei biografias a nòstra disposicion, que lo drech, lo preocupèsse per que venguèsse lo jurista desirat per son paire, li passava pas tot son temps ; leis annadas sestianas, entre amors jovenencas e lecturas romanticas, constituïsson una epòca particularament trebolada ont la personalitat dau poèta s'afortís, sovent contra l'autoritat pairenala. Son tanben, aquesteis annadas, d'estudis passats de legir l'essenciau de la literatura occitana, quand comença de se madurar l'òbra e de s'afortir lei tèmas principaus sorgent dei conflictes d'una psiqué que sostend tota la creacion ; d'oras passadas a la bibliotèca Mejana de madurar un corpus literari que son fons, ara encara legible, mòstra tota l'importància. Passant de còps dau drech ai letras, Mistral seguís lei cors de Louis Méry, istorian, que li fa mielhs conéisser çò qu'aviá ja legit, lo corpus dei trobadors. Sa formacion es donc aquela, normala e banala, d'un estudiant dau sègle XIX, un estudiant provençau que frequenta l'universitat francesa.

4. Remandam a una darriera mesa au punt : Philippe GARDY, *L'exil des origines. Renaissance littéraire et renaissance linguistique en pays de langue d'oc aux XIXe et XXe siècles*, Pessac : Presses Universitaires de Bordeaux, 2006.

Fau mesurar aici çò qu'es dau pes formator de l'universitat francesa, çò que Mistral li deu, que poncheja encara dins sei representacions medievalas, e çò fach coma esfòrç per se ne desseparar, se fargar una altra cultura.

La coneissença dau corpus medievau dau Trobar es tributària de doas iniciativas diferentas : la primiera es literària, la segonda scientifica, filologica e istorica. Sismonde de Sismondi, erudit genevés, publica son cors de literatura generala en 1819.⁵ A la tota debuta dau sègle XIXen, Sismondi, lei fraires Schlegel e Madame de Staël acòrdan una plaça vertadiera a la literatura occitana medievala, ja reconeguda au sègle precedent per leis obratges de La Curne de Saint-Palaye e de l'abbat Millot, seguit dei viatges de Provença de l'abbat Papon que balha una tieria de trobadors, e dau diccionari d'Achard.⁶ Aquel Atge Mejan inícia una utilizacion literària, un « estil trobadorenc » que florís dins lei primiereis annadas dau sègle, e que tròba una finalitat poètica dins la mistificacion de Fabre d'Olivet.⁷ Aquel encaminament de reconeissença medievala mena, dins la literatura francesa, a una lectura e una representacion de l'Atge Mejan que lei romans de Gautier, Dumas e Hugo representan dins l'encastre d'una reapropriacion gaire scientifica, mai significativa de la creacion literària.⁸

Lo camin segond, scientific, correspond au desvelopament de la filologia romana. Lei trabalhs de Rochegude e Raynouard perlongan leis estudis dei provençalistas dau sègle passat, lei romanistas alemands Diez e Mahn permeton a la filologia de venir una disciplina

5. J. C. L. Sismonde de SISMONDI, *De la littérature du Midi de l'Europe*, 4 vol., Paris, 1819.

6. LA CURNE DE SAINT-PALAYE, *Histoire littéraire des troubadours*, 3 vol., Paris : publicacion de l'abbé Millot, 1774, Abbé Jean-Pierre Papon, *Voyage littéraire en Provence*, 2 vol., Paris, 1780, Claude-François ACHARD, *Dictionnaire de la Provence et du Comté Venaissin*, *Dictionnaire des hommes illustres de la Provence*, 6 vol., Marselha, 1785-1787.

7. Fabre d'OLIVET, *Le Troubadour, poésies occitaniques du XIIIe siècle*, 2 vol., Paris, 1804.

8. Cf. *La fabrique du Moyen Âge au XIXe siècle. Représentations du Moyen Âge dans la culture et la littérature françaises du XIXe siècle*, sous la direction de Simone Bernard-Griffiths, Pierre Glaudes et Bertrand Vibert, Paris : Champion, 2006.

scientifica, e dins lo meteis temps donan de legir, per lo premier còp, l'essenciau dei tèxts dei trobadors.⁹ Se Mistral a pas forçadament legit aquelei estudis, l'essenciau apareis dins un ambient facilitant l'usatge literari en occitan, e, mai tard, la revindicacion mistralenca de filiacion.

D'enfre aquela cultura, la legida dei *Vies des plus celebres et anciens poetes provençaux* de Jean de Nostredame, obratge publicat en 1575, es de tot segur una influéncia primiera.¹⁰ Coneissèm la portada de la publicacion dei *Vies* de Nostredame, e la contesta que floriguèt ai sègles XVIIEN e XVIIIEN, refutacion de la reconstitucion operada per l'umanista sestian ; es pas de nòstre prepaus de ne parlar aici, mai simplement de faire remarcar que la contradiccion de Nostredame per Pierre Joseph de Haitze, e lei trabalhs deis umanistas e filològs provençaus, que foguèsson ò pas favorables a Nostredame, menèt a una coneissença mai importanta dei trobadors, a una curiositat erudita de remarcar.¹¹ Mistral a segurament legit Nostredame au temps de seis annadas sestianas ; a sempre gardat per l'umanista provençau una tendéncia quasi afectiva que son interès e son sens poètics lei deviá raprochar. Aitau, dins lei *Memòri e raconte*, son autobiografia publicada en 1906, conta que sa maire l'auriá vougut baptejar dau nom de « Nosttradàmus » en remembre dau fraire de Jean de Nostredame, l'astrològ ;

9. Henry-Pascal de ROCHEGUDE, *Le Parnasse occitanien*, Toulouse, 1814 ; François RAYNOUARD, *Choix des poésies des Troubadours*, 6 vol., Paris, 1816-1821 ; Friedrich DIEZ, *Leben und Werke der Troubadours*, Berlin, 1829 ; C.A.F. MAHN, *Die Werke der Troubadours*, 4 vol., Berlin, 1846-1853.

10. LES VIES / DES PLVS / CELEBRES ET / ANCIENS POETES / PROVENSAVX, QVI / ont floury du temps des / Comtes de Pro- / uence. // Recueillies des Œuures de diuers Autheurs / nommez en la page suyvante, qui les ont escrites, / & redigees premierement en langue Prouensale. / & depuis mises en langue Françoisse par Jehan de / nostre Dame Procureur en la Cour de Parlement / de Prouence. // Par lesquelles est monstrée l'ancienneté de plusieurs / Nobles maisons tant de Prouence, Lan- / guedoc, France, que d'Italie, / & d'ailleurs. // A LYON. / Pour Alexandre Marsilij. / M. D. LXXV. (*Jehan de Nostredame, Les Vies des plus célèbres et anciens poètes provençaux*, édition de Camille Chabaneau et Joseph Anglade, Paris, 1913, réimp. phot. Genève, 1970).

11. Cf. nòstre obratge de paréisser : *Historiographie et littérature en Provence au XVIe siècle : l'œuvre de Jean de Nostredame*, op. cit.

se pòt pensar qu'un « noum misti e merifi » remandava tanben a l'autor dei *Vies* que Mistral citèt mai d'un còp.¹²

Pauc a cha pauc, la cultura medievals dau jove Mistral se constituís donc, s'afortís, fins que siá costumier dau tèxt dau trobar, sens d'alhors qu'aguèsse, davant lo tèxt occitan, una postura de filològ rigorós. Èra pas sa formacion primiera, e èra pas sa preocupacion. Es çò que, de còps, noirís la critica d'un Saint-René Taillandier, d'un Gaston Paris, d'un Paul Meyer ò d'un Camille Chabaneau, cartistas, que legisson lei tèxts medievals amb atencion e sciéncia. Mistral lei legissiá coma un escrivan qu'ensaja de i trobar lo mèu de sa pròpria expression, se noirissent d'aquela literatura, i trobant matèria a la prigondor de son escritura, e ajuda a son prepaus renaissentista. Mai tard, quand Paul Meyer li farà remarcar que lei Corts d'amor avián jamai existit, Mistral acceptèt la leiçon scientifica, tot en contunhant de ne parlar ; sa responsa a una letra de Meyer au subjècte de Jean de Nostredame es tras que significativa :

C'est une exécution méritée. Mais cette diable de question des *cours d'amour* est, paraît-il, difficile à trancher. En connaissant le procédé de Nostredame, on est porté à croire qu'il a inventé les cours de Romanin, de Pierrefeu et de Signe. Mais je vous assure cependant que les paysans des environs de Romanin ne désignent les ruines du château que sous le nom de la *Court d'amour*, et à Signe, une place qui est près du château s'appelle vulgairement la *Place d'Amour*. Serait-ce l'ancienne popularité du livre [...] qui aurait donné naissance à la tradition ?¹³

Lo poèma *Roumanin*, escrich en 1860, apareis inspirat per Nostredame. Mistral i conta l'establiment d'una Cort d'amor dins aqueu

12. *Memòri e raconte*, Raphèle-lès-Arles : Culture Provençale et Méridionale, 1981, p. 14. Cf. tanben nòstra analisi de l'òbra de Mistral : *Frédéric Mistral. L'enfant, la mort et les rêves*, *Op. cit.*

13. Citat in Frédéric MISTRAL, *Lis Isclo d'Or*, édition de Jean Boutière, 2 tomes, Paris : Didier, 1970, p. 473, 474. Ja, en 1813, lo mite dei Corts d'amor foguèt illustrat per M. de Marchangy, poèta francés, dins un poèma intitulat *La Cour d'amour de Romanin*, e per A. Thévenot en 1835, sempre en francés dins *Le Château d'amour de Romanin*. Es de ges de biais segur que Mistral aguèt coneissença d'aquelei doas peças.

castèu deis Aupilhas, presenta de personatges istorics, quasi totei manlevats dei *Vies*, coma Estefaneto de Gantèume ò Laureto de Sade — aquela darriera en referéncia petrarquisanta —, que lo poèta res-cònta dins una mena de sòmi literari en se passejant dins lei roïnas dau castèu ; es naturalament l'ocasion d'una evocacion dei trobadors, dei Corts d'amor, e de la filiacion revindicada per lei felibres. Lo poèma s'acaba sus lo planh dei trobadors que Provença a oblidat, mai que lei felibres se devon de tornar retrobar la flamba poètica :

Pèire Vidau diguè : « Que i'ague quaucarèn
De plus dous que Prouvènço e qu'amour fugue rèn,
O fraire dóu Miejour, leissas lou dire en d'autre. »
E tóuti pièi venien : « Souvèngue-vous de nautre ! »

Pièi tout s'estavaniguè pau à pau dins l'oumbrun ;
E plan, iéu davalère, emé lou calabrun.¹⁴

Ja, dins *Mirèio*, lei corts d'amor èran evocadas au cant III, quand lei joves filhas discutisson a la « descoucounado » e citan notadament lei castèus provençaus de Romanin, d'Arle e dei Bauç, Azalaïs e sempre Faneto de Gantèume. Una nòta de Mistral ajudant la legida precisa :

Fanette de Gantelme. Estéfanette, et par abréviation Fanette, de la noble famille des Gantelme, présidait, vers 1340, la Cour d'amour de Romanin. On sait que les Cours d'amour étaient des assises poétiques où les dames les plus nobles, les plus belles, les plus savantes en *Gay-saber*, jugeaient les questions de galanteries, les litiges d'amour, et décernaient des prix à la poésie provençale. La belle et célèbre Laure était la nièce de Fanette de Gantelme, et faisait partie du gracieux aéropage.¹⁵

Se sèmbra donc que Mistral, entre 1852, data dau començament de l'escritura de *Mirèio*, e 1860, data de la composicion de *Roumanin*, aga entreprés una lectura ardenta dei trobadors, e se foguèsse sasit dau

14. *Ibid.*, p. 482.

15. *Mirèio*, présentation de Claude Mauron, Montfaucon : Librairie contemporaine, 2008, p. 408.

mite dei Corts d'amor a de fins literàrias. Sa coneissença dau corpus medievau occitan es donc afortida, evidentá, mai sempre au servici d'una reconeissença renaissentista que lo felibrige, e Provença tota, n'avián mai que besonh en aquelei temps. Mistral coneis de tot segur la sciéncia filologica, mai aquela se deu escafar davant l'interès de la renaissença literària. La preséncia dei trobadors es donc reala dins l'ensem de l'òbra mistralenca, ja estudiada, mai remarcabla tre 1849 per exemple dins lo poèma *Au bon rèi René* ; se plaça, tre aqueleis annadas, coma poèta, sota la proteccion dei trobadors :

Dins lou malur toujours gai e ravi,
Cercarai-ti la fierta dau sirvento
O lou Plan triste, o lou Tensoun galoi ?¹⁶

Mai lo poèma lo mai significatiu d'aqueleis annadas es segurament *I Troubair* que Mistral publiquèt dins lo *Roumavagi dei troubaires*, obratge collectiu recampant lei peças legidas au congrès d'Ais de Provença de 1853. Mistral, davant seis amics poètas, revindica clarament la filiacion trobadoresca en evocant Bertrand de Born e Arnaud Daniel :

O vous doun, vièi cantaire
Daù tèm de nosti paire,
Amourous troubadour,
Vous que li segnouresso,
Vosti belli z-oustesso,
Pagavon en caresso
D'amour !

Espoussas vosti cèndre !
Lèu-lèu venès entèndre
Canta vosti-z-enfan !
Venès-lèu en grand' joio,
Car la scienci galoio

16. Frédéric MISTRAL, *Poésies inédites*, Raphèle-lès-Arles : Culture Provençale et Méridionale, 1980, p. 94.

A retrouva sa voio
D'antan !

Bertrand de Born, aigrejo
La toumbo sournò e frejo,
Tu 'n quaù la guerro plai !
Vène ! car de sirvènto,
Boni lamo pougnènto
Que lou genio envènto,
N'a a mai !

Arnaù Daniel, oublido
L'amour alangourido
Que te fai tan ploura !
Car dins Aix li fièto
Soun toujours poulideto...
I a toujours de floureto
I pra !¹⁷

Es evident que lo corpus trobadoresc podiá pas laisser Mistral indiferent, per mai d'una rason : trobava amb lei trobadors una anterioritat literària que li permetiá d'afortir l'existéncia d'una literatura occitana, se declarant en filiacion directa, que lo ligam trobadors - felibres, portaire de sens, pausava leis escrivans rodanencs coma lei discípols naturaus dei poètas medievaus, e d'autra part, la tematica de la *fin'amor*, ja mesa au lume e remarcada per lei Romantics alemands coma August Schlegel, e leis escrivans francés coma Madame de Staël,¹⁸ èra primordiala per lo jove romantic mistralenc ; es inutil aici de sotalinhar tot çò que *Mirèio* deu au Romantisme, un Romantisme ja finissent en 1859. Es pas qu'una question mistralenca : totei lei joves felibres —que siá realament constituit ò pas lo felibritge, pauc

17. *Roumavagi deis Troubaires*, Aix-en-Provence : Aubin, 1854 (reed. Raphèle-lès-Arles : Culture Provençale et Méridionale, 1980, p. 21, 22).

18. August Wilhem von SCHLEGEL, *Observations sur la Langue et la Littérature provençales*, Paris, 1818. Madame de Staël s'exprimis notadament dins sei leçons sus la literatura moderna sus « la littérature du Midi » e leis influéncias de la lirica amorosa dau Trobar.

abans 1854 ò pauc après—, essencialament lei mai joves, Paul Giera e Théodore Aubanel, presan la musa provençala au nom de la lirica amorosa ; l'istòria d'amor entre Aubanel e Zani, Jenny Manivet, sorga essenciala de *La Miougrano entre-duberto*, apartèn ais imatges romantics, ai reconstitucions de l'imago femenin, de còps sublimat, que totei lei felibres recampats a Font Segunha i participèron, mai Aubanel, se prenent realament au juec, ne patiguèt mai que leis autres. En realitat, aqueleis amors jovenencas, li permeton de prene una postura literària que l'Atge Mejan aviá ja illustrada, una mena de *Vida* de Jaufrè Rudel estent que Zani partiguèt monja au convent, au Levant, laissant seis amorós empachats de traversar la mar. La publicacion en 1860 de *La Miougrano* es l'ocasion per lei felibres, Aubanel ajudat per Mistral, de concretizar aqueu ligam en plaçant aquesta òbra dins la filiacion trobadoresca : Mistral cita dins son prefaci de vers de Rambaud de Vaqueiràs, tot en afortissent que : « Aubanèu d'Avignoun poudié bèn dire ansin. »¹⁹ Lei poèmas dau « Libre de l'amour » compòrtan de citacions dei trobadors : Arnaud Daniel, La Comtessa de Dia, Gaulcem Faidit, Pèire Vidal, Savaric de Mauleon, Guilhem de Cabestanh, la *Vida* de Jaufrè Rudel, Ramon Feraud, Bernat de Ventadorn, Marcabrun, *Jaufré*, Bertrand de Lamanon, Cadenet, Joan Estève, Bertrand de Born, Bertomieu Zorzi... vesinan amb Dante, Milton e Mistral ; lei felibres reconeisson lo tèxt amorós dau Trobar coma una inspiracion primiera, e, d'un biais intelligent e reflexiu, lo tèxt dau Trobar se remira egalament dins leis òbras felibrencas. Aicí la reconstitucion e l'operacion quasi ideologica se descobrís : se saup ara que *La Miougrano entre-duberto* d'Aubanel deu tota sa podença a l'expression d'una dolor reala pasmens pastada de Romantisme, activant la pena d'amor dins/tras lo tèxt literari ; lei poèmas d'Alfred de Musset apareisson ben la sorga primiera de l'òbra aubanelenca ; Mistral n'escafa abilament l'influéncia per confrontar *La Miougrano* ai tèxts dau Trobar, e aïtau plaçar la referéncia medievals au premier plan.

Una altra preocupacion ilustra la necessitat felibrenca d'una re-

19. Teodor AUBANEL, *La Miougrano entre-duberto*, Avignon : Roumanille, 1860 (reed. citada Raphèle-lès-Arles : Culture Provençale et Méridionale, 1980, p. xx).

apropriacion medievala : concernís lo recampament dei fòrças e la constitucion d'una societat literària, mai exactament, coma o definís lo sociològ Pierre Bourdieu, l'afortiment d'un « champ littéraire » provençau puei occitan.²⁰ L'institucion dei Juecs floraus permet a Mistral de se conformar a una anterioritat medievala : dau meteis biais que lei poètas medievaus — çò pensava Mistral — se recampavan en contestas literàrias, siá Juecs floraus, siá Corts d'amor, lei felibres, reprenent aquela tradicion, se recampan e constituïsson lei fòrças vivas de la literatura. La diferéncia essenciala, que Mistral pòt pas defugir, tèn dins la preséncia efectiva de la literatura francesa, de son insercion de mai en mai fòrta dins l'espaci literari occitan, dempuei lo sègle xvi^{en}, e dau nombre de mai en mai important d'escrivans, occitans d'origina, qu'utilizan la lenga francesa e escrivon d'òbras consequentas, en Occitània e, principalament, a París : Joseph Méry, lo fraire de Louis Méry, Joseph Autran, Alphonse Daudet, Adolphe Dumas... la tiera, ren que per Provença, seriá longa. Lei Juecs floraus, coma institucion literària, essencialament tolosana, a fach lèu, tre lei sègles renaissentistas xv^{en} e xvi^{en}, una plaça importanta ai produccions francesas, fins de marginalizar la produccion occitana.²¹ L'entrepresa felibrenca ensaja de reconquistar una plaça, en argumentant qu'aquelei Juecs floraus, occitans d'origina, deurián laisser plaça a l'occitan ; tempta de reborsar lo camin diglossic, e d'impausar lo primieratge de la lenga occitana. D'aqueu punt de vista, l'entrepresa mistralenca en Provença es destinada còntra lei Juecs floraus tolosans, Juecs francisats, que Mistral i recupera tota una granda part dei rites ; Provença apareis donc coma la tèrra d'excel·lènça de l'escritura occitana, retrobant amb lei Juecs nòus, l'esperit dei trobadors e son eiretatge literari.

Lo recampament dei fòrças literàrias seriá tanben l'escasença d'inversar una situacion compromesa, e de ganhar a l'escritura en occitan tota una nòva generacion. Per la meteissa ocasion, l'escritura francesa se'n trobariá marginalizada a son torn, e laissariá plaça a la

20. Pierre BOURDIEU, *Les règles de l'art. Genèse et structure du champ littéraire*, Paris : Seuil, 1992.

21. Cf. Jean-François COUROUAU, *Moun Lengatge bèl. Les choix linguistiques minoritaires en France (1490-1660)*, Genève : Droz, 2008.

literatura occitana, sola representanta originala e « naturala » dins son pròpri espaci, definissent un camp literari autonòm. Se tracta donc de retrobar una epòca que la literatura occitana èra naturalament la sola representanta de la produccion escricha sus son territòri, çò qu'èra pas lo cas dempuei lo sègle XVII^{em}, temptativa de reconquista que capita pas de forabandir l'expression francesa — e es de ges de biais segur que Mistral o vouguèsse —, mai, dins lo discors en primier temps, de la remandar a una exterioritat linguistica e culturala, l'expression occitana apareissent donc coma lo camin naturau de tota produccion literària en Occitània. Se saup que l'entrepresa felibrenca capita pas ; a agut lo meriti essenciau d'impasar una certa preséncia, e luenh de definitivament rebufar la literatura francesa en Occitània, a legitimat la preséncia de l'occitan literari, encara qu'aquesta legitimacion foguèt, e es, sempre remesa en question, e qu'una dei principaleis activitats de l'escrivan occitan foguèt, e es, de justificar eternalament sa produccion e sa lenga d'escritura. Au còtra d'aquela argumentacion, lo pes de l'òbra mistralenca es ben reau a la fin dau sègle XIX^{em}, e se pòt pas ignorar, tanben a París, l'existéncia d'una autra literatura en França, çò que mena lo critic Albert Thibaudet en 1930 de pausar coma teorèma literari la realitat de doas literaturas en França : la francesa e l'occitana.²² Mai lo mens que se pòsca dire es que Thibaudet foguèt pas comprés ò pas escotat...

Lo tèxt dau Trobar, utilizat a bèl expressi per Mistral e lei felibres, o es tanben per leis occitanistas fins a una data recenta, sempre en mòstra evidenta de literatura, d'afortiment de la preséncia e de la valor d'una lenga, çò que, au fons, càmbia pas grand causa a la perda de l'usatge sociu e ai politics centralizatritz francesas. La literatura es, per lo felibritge coma per l'occitanisme, la redempcion de la lenga, sol luec que la lenga i pòt encara senhorejar. Lo Trobar, lei Juecs floraus e lei Corts d'amor pesan pas grand causa davant la realitat sociala, politica e economica que marginaliza de mai en mai l'occitan, e lei volontats renaissentistas felibrencas, se càmbian l'imatge de la lenga e porgisson un tèxt literari mai que remarcable, capitau pas dins

22. Cf. Albert THIBAUDET, *Mistral ou la république du soleil*, Paris : Hachette, p. 10, 11.

l'encastre francés de pesar sus una politica nacionala. Se sèmbla que Mistral, Roumanille e Aubanel n'an agut consciéncia, segurament sensibilizats per lei dificultats rescontradas per impausar *Mirèio e La Mióugrano* a París, e tanben en Occitània ont, lèu, se constituís un partit ostil au felibritge. Es essencialament per aquestei rasons que, seguissent lei dos grands exemples dei congrès d'Arles e d'Ais en 1852 e 1853, seguits de la publicacion dei *Prouvençalo* en 1852 e dau *Roumavagi deis troubaires* en 1854,²³ lo felibritge tempta lèu de recampar lei fòrças provençalas, puei occitanas : se tracta d'impausar una mena de « leadership » estetic e grafic sus la creacion literària occitana, puei dins un segond temps de mostrar a França la tota podença de la literatura felibrenca. Lei dificultats rescontradas a la publicacion de *Calendau* en 1867, essencialament l'acusacion de « separatisme » e una ofensiva critica parisenca contra la legitimitat de la literatura occitana, plaçan Mistral davant una realitat ideologica que pòt pus defugir. Lo recampament occitan basta pas per impausar la lenga e la literatura ; es pasmens evident qu'es tras que necite per organizar la creacion occitana autorn dau felibritge. Es lo sens dei congrès, eveniments publics, fèstas, e Juecs floraus ont la comunion occitana pòt, oblidant per un temps lei conflictes e la situacion perilhosa, s'exprimir.

L'estrategia mistralenca es aïtau multipla : se tracta donc, dins un temps primier, de recampar leis iniciativas renaissentistas sota la bandiera dau felibritge, e dau meteis còp d'impausar una estetica literària, linguistica e una reforma grafica en Provença puei en Occitània. Se plaça egalament coma la referéncia evidenta de la literatura d'òc a París : segonda estrategia que consistís de revelar a París aquela literatura per que la lenga occitana se poguèsse mesurar a la francesa, e la superar dins son pròpri espaci d'origina. Dins un temps tres, Mistral, fidèu a sa pensada romantica, se dona una darriera estrategia europenca : se vòu, eu coma lo felibritge tot, un modèl renaissentista, agachant bèu primier vers Catalonha e sa Renaixença activa, volent recampar lei fòrças occitanas e catalanas, puei davant lei dificultats rescontradas a Barcelona, enonciant l'idèa latina que Provença ne seriá una dei

23. *Li Prouvençalo*, Avignon : Seguin, 1852 (reed. Raphèle-lès-Arles : Culture Provençale et Méridionale, 1980). *Roumavagi deis Troubaires*, *Op. cit.*

parts lei mai importantas. Aqueleis estrategias multiplas, quasi impossiblas de menar ensems, correspondon cada còp a d'iniciativas mistralencas que tròbon pas una reussida absoluta : lo primieratge felibrenc sus Provença e Occitània es relatiu, e jamai la question grafica, per exemple, foguèt apasimada ; aqueleis annadas son de temps de remesas en causa permanenta, e dei volontats reformatritz se desvelan, fins, a la fin dau sègle XIXen e a la debuta dau seguent, ont lei primierei manifestacions menan a una reforma mai etimologista, prefigurant la grafia dicha « classica ». L'inscripcion de Mistral dins lo paisatge literari francés es una realitat observabla tre la parucion de *Mirèio*, mai lo Provençau occupèt sempre una plaça pron marginalizada : siá la critica parisenca accepta son engèn en fasent de sei poèmas l'exemple d'una poèsia agresta e bucolica — çò qu'èra, finalament, la primera lectura de Lamartine —, çò que son pas de ges de biais, siá una ideologia linguistica e literària rebufa aquela òbra, d'un còp d'un biais epidèmic, en la remandant ais expressions patejantas dei províncias francesas. De tot segur Mistral es reconegut per de poètas e d'escrivans francés de primera importància, tant diferents dins lo sègle coma Lamartine, Gautier e lo jove Mallarmé, l'òbra e la pensada mistralencas aguèron un pes evident sus Maurice Barrès per exemple, mai sa plaça, lèu remandada ais armaris de l'istòria literària, es totjorn associada a l'encòntra d'una certa idèa de la « modernitat » representada dempuei Baudelaire, per Verlaine, Rimbaud, Mallarmé, Apollinaire puei lei Subrerealistas ; Mistral venent un d'aqueleiscrivans que per una critica francesa auriá mancat aqueu « tren » dau modernisme. Quant ais estrategias europencas, apareisson uei coma la resulta d'una pensada politica romantica, aquela que guidèt en 1848 « la Diana dei pòbles », mai a jamai correspondut, dins un mond ja dirigit per lei podenças economicas, financiàrias e politicas, a una realitat pron identificabla, volontat distanciada en rapòrt dei movements de l'istòria e dei conflictes grands, sociaus ò nacionaus.

Lo recampament deiscrivans provençaus sota la bandiera dau felibritge es pasmens necite après l'afortiment d'una nòva literatura provençala, d'una part per definitivament plaçar l'organizacion creada en 1854 a la primera plaça, d'autra part per que « lou poble provençau »

poguèssse reconéisser entre lei felibres un « èime » de tot autentic, una lenga, una estetica linguistica e una varietat superant totei leis autras. En 1860, lo felibritge participa ai fèstas en onor de santa Maria-Magdalena a Sant Maximin, puei ai fèstas de la Tarasca a Tarascon l'an seguent. En septembre 1862, lo felibritge es encara mai present ai Juecs floraus d'Agte. Mistral presida l'assemblada ; tot fresc dau succès de *Mirèio* e de *La Miougrano entre-duberto*, lo felibritge organiza aqueleis Juecs floraus : es la primiera manifestacion importanta après 1854 que deu recampar lo « nec plus ultra » de la literatura occitana de Provença : mai d'un poèma son remarcats e premiats, notadament aqueu de Rose-Anaïs Gras qu'esposarà en 1863 Roumanille. Mistral pronóncia un discors que serà publicat dins *L'Armana provençau* de 1863 ont lausa lo ligam entre lo terraire e la lenga, discors destinat a afortir l'estetica felibrenca.²⁴ Annadas fecondas entre 1862 e 1863 que veson la publicacion de l'òda *I Troubaire catalan* escricha en 1861,²⁵ la redaccion dei primiers grands discors mistralencs, e la composicion pron avançada de *Calendau*. Sabèm que lei Catalans aguèron coneissença, tre 1859, de l'existéncia d'una nòva literatura occitana en Provença ; *Mirèio* foguèt remarcada sota la pluma d'Antoni de Bofarull dins la recension d'aquelei Juecs floraus :

[...] culpe als filòlogs y altres sabis alemanys, que, no contents en conservar lo sèu de tots temps, fins donan á llum tots los monuments literaris de las llenguas romanas, entre los quals se troban nostras crònicas y los cants dels trobadors [...] culpe á tot lo Mitjdia de la Fransa, ahont cada dia se imprimeixen novas obras en dialectes vulgars, ahont la lengua de *oc* torna á cantar devant del capitol de Tolosa, despues de un sigle y mitj en que sols se havia donat entrada á la musa francesa en los jochs florals ; ahont apareixen cada dia nous poetas, entre los quals destaca lo famós Jasmin, cual fama no podrá posar en dubte ni lo més cego exclusivista ; ahont, are mateix, en nostres días, alsa son cap un nou y modest geni, á qui la premsa de Paris saluda entussiasmada, Mistral, autor del

24. *Armana provençau de 1863*, « Discours aux Jeux floraux d'Apt », Roumanille : Avignon, 1863, p. 15-26.

25. Dins *l'Armana provençau de 1862*, Roumanille : Avignon, 1862, p. 26-30. Se saup que dins aqueu poèma, Mistral lausa notadament l'amistat catalana au nom dei « troubaire », d'un corpus medievau comun.

poema en provensal titulat Mireio, al qui altres notabilitats leterarias de la Fransa comparan indistintament á Virgili y á Homero [...]²⁶

Quauquei traduccions foguèron iniciadas puei per Damas Calvet e Francesc-Pelagi Briz e publicadas en 1861.²⁷ 1859 foguèt donc una annada estonanta que veguèt la nòva espelison dei Jocs florals catalans e la publicacion de *Mirèio*. Damas Calvet renscontrèt bèu primier lei felibres ai fèstas de Tarascon en 1861. Lo poèma de Mistral, *I Troubaire catalan*, foguèt recitat ai Juecs floraus de 1862. Coneissèm mai ò mens l'istòria dei relacions dei doas renaissenças, l'acuelh de Victor Balaguer en Provença, lo viatge de Mistral en Catalonha, la frairetat proclamada e lei distàncias presas en fonccion de la publicacion de *A Dono blanco* en 1873.²⁸

Es l'escritura e la publicacion d'aqueu poèma que separèt, quasi definitivament, Mistral de seis amics catalans. Se saup que lei catalanistas èran opausats ai carlistas, e que Doña Blanca Maria de las Nieves moguèt guerra en Catalonha en 1873. Mistral celebra dins son poèma l'eroïna en d'imatges que toquèron lei Catalans au còr :

Dono Blanco, douço luno
D'uno niue que porto esfrei,
Barcilouno e Pampalouno
Ravassejon a ti rai [...]

Dono Blanco, jouino rèino
Qu'as au front li flourdalis,
Dins la flamo e dins la brèino
Toun courage trefoulis [...]

26. *Jochs florals de Barcelona en 1859*, Barcelona : Salvador Manero, 1859, p. 34.

27. Damas Calvet publica dins lo quotidian *El Ampurdanés* de traduccions de Mistral en agost 1861. Lei traduccions de Francesc-Pelagi Briz foguèron publicadas dins la revista *La Coruna*. La primiera traduccion de *Mirèio* en catalan foguèt publicada en volum en 1864 (Barcelona : J. Llorens).

28. Remandam a la darriera mesa au punt d'August Rafanell, *La illusió occitana. La llengua dels catalans, entre Espanya i França*, 2 vol., Barcelona, Quaderns Crema, 2006, notadament ai paginas 64-133.

Dono Blanco, ile d'Espagno,
 Urous quau, plen de respèt,
 Emé tu tèn la campagno,
 Urous quau toumbo à ti pèd ! [...]

Vers li prous de Catalougno
 Volo, volo, ma cansoun !²⁹

A. de Quintana foguèt un dei primiers Catalans de mostrar a Mistral tota son indignacion, seguit de pres per l'ensem de seis amics poètas.³⁰ En realitat, l'atitud de Mistral foguèt condicionada per la situacion francesa de restauracion monarquica ; se plaçava aïtau dins un camp politic que pensava èstre lo sol capable d'assegurar una decentralizacion, butat per seis amics reialistas. La peça es d'alhors dedicada a Christian de Villeneuve-Esclapon, felibre que participèt a la guerra, e s'engatjèt dins leis armadas carlistas. A l'ocasion d'un viatge a Barcelona en 1876, Villeneuve-Esclapon foguèt mau aculhit per lei Catalans republicans que refusèron d'assistir a un banquet en sa companhia.³¹

En realitat, lei doas renaissenças èran pas de la meteissa natura, e lei proclamacions d'amistat poguèron pas escafar aquelei diferéncias : la Renaissença felibrenca s'anarà replegar davant l'impossibilitat de trobar un sostèn important, un movement sociau de granda amplitud dins la societat occitana, dins lo temps que la Renaissença anava bastir lo catalanisme modern. La volontat mistralenca de comprendre Catalonia dins lo felibritge e de definir lo catalan coma una branca particulara de l'occitan èra de ges de biais realista. Après 1874, Mistral se virarà vers lei Valencians estent que la situacion de la renaissença valenciana èra mai semblabla a l'occitana, çò pròva la correspondéncia importanta qu'aguèt amb Teodor Llorente per exemple.

Mai la comunion occitana significa pas l'uniformitat, ni l'adesion

29. *Lis Isclo d'Or*, *op. cit.*, p. 930-935.

30. Cf. sa letra dau 19 de novembre de 1873 : « Ah ! cher ami, si vous viviez ici, vous comprendriez bientôt qu'ils ne peuvent jamais régner sur nous ; et que nous n'oublierons jamais les malheurs qu'ils nous ont causés » (*ibid.*, p. 927).

31. « Ils sont tous furieux contre vous à cause de votre pièce à Dono Blanco », letra dau 16 d'agost de 1876 (*ibid.* p. 928).

totala a la politica e a la grafia dau felibritge. Ja entre 1852 e 1853, lo jove Mistral aviá ensajat de crear un sistèma grafic semblable a la grafia d'Honorat e mai pròche de la « koïné » medievala. Assag, que lei pressions, essencialament aquelei de Roumanille, faguèron tornar lo Malhanenc au sistèma prefelibrenc rodanenc, mai fonetista, que faguèt sieu tota sa vida.³² La grafia felibrenca e lo felibritge, coma organizacion, aguèron d'alhors pron de mau de s'impausar en Provença, a Marselha en particular, e mai en Occitània tota. Lei diversei publicacions que seguiguèron lei Juecs floraus d'Agte ne son la pròva, publicacions de dos erudits, lei fraires Artaud, que refutan la grafia felibrenca e condemnan la lenga literària mistralenca coma un provençau artificiau que se parla en degun endrech, una lenga superficiala inventada per Mistral eu meteis a son profiech.³³ Examinarem pas aquela contraversa ; diguem que lei Juecs floraus, se son un pretèxt, representan per una part deis erudits e escrivans provençaus opausats au felibritge un fach de pas acceptar ; lo recampament es tròp important, e la plaça tenguda per Mistral tròp granda per que pòsca faire l'unanimitat. Lei Juecs floraus vènon un enjuec de primiera importància que plaçan la literatura en avant coma representacion de la societat en un temps que lo lectorat creis, e que tant economicament que socialament, un poder es a mand de nàisser e de se figurar tras l'organizacion de la societat literària occitana. D'iniciativas coma aquela dei fraires Artaud ò de Damase Arbaud, musicològ e escrivan, mai etimologista que lei felibres,³⁴ sèmblan condemnadas fàcia a la podença de l'organizacion

32. Cf. nòstre article : « Élaboration d'une langue littéraire : l'exemple mistralien », *L'Éveil des nationalités et les revendications linguistiques en Europe (1830-1930)*, Paris : ed. de Carmen Alén Garabato, L'Harmattan, 2005, p. 67-88.

33. Cf. sus aquela contraversa nòstre article : « La face de Dieu : un exemple de crispation graphique au XIXe en Provence », *Cahiers Critiques du Patrimoine*, « Graphies, idéologies linguistiques du XVIIe au XXe siècle (Provence, Dauphiné, Vallées occitanes d'Italie) », n° 3, Marseille : Obradors Occitans en Provença, 1987, p. 49-60.

34. Citam notadament de Damase ARBAUD : *Chants populaires de la Provence*, Aix-en-Provence : Makaïre, 1862, que pòrta en tèsta dau volum de vers en occitan atribuits a Frederic Barbarossa : « Platz mi cavaliers Frances, / E la donna Catalana... » e *De L'Orthographe provençale. Lettre à M. Anselme Mathieu*, Aix-en-Provence : Makaïre, 1868.

felibrenca, a sei publicacions e a la valor de mai en mai reconeguda de l'òbra mistralenca. La reapropriacion de l'Atge mejan e la restitution dei Juecs floraus son l'encastre d'un enjuec de representacion e de poder que despassa lo simple recampament d'escrivans afogats per la renaissença de la lenga e de la literatura. Iniciativa traversada per lei conflictes individuaus, lei diferéncias esteticas e leis oposicions literàrias, socialas e politicas, lei primiers Juecs floraus provençaus representan ben mai que çò quauqueis uns aurián aimat que foguèsson : es un concors poètic per la reconeissença dei valors literàrias ont s'acaran d'òmes, d'idèas e de representacions linguisticas e literàrias. La preséncia felibrenca venguda lèu quasi absoluta permet au felibritge d'afortir son poder, e a Mistral de definir sa pensada a l'ocasion de quauquei recampaments e de quauquei discors.

L'organizacion dei Juecs floraus es donc l'escasença per Mistral de prononciar de discors reactius ais eveniments, e ai criticas que la politica dau felibritge provoquèt en Occitània e a París. Mistral se fa tanben l'analista de la situacion francesa, que dins leis annadas 1870-1880 evoluis d'un biais particular : fin de l'Empèri, proclamacion de la Republica, Comunas de París, Marselha e Narbona, temptativa non capitada de restauracion monarquica, un periòd trebolat que lo felibritge espèra i trobar leis elements d'una decentralizacion que lo Segond Empèri aviá sempre refusada. Malastrosament, la Republica apareis tan centralizatritz que l'Empèri, e la restauracion monarquica que Mistral esperèt — mai mogut per l'esper qu'una nòva monarquia foguèsse decentralizada que per una totala adesion ideologica — venguèt pas, en causa notadament de la division dau camp monarquic e de la volontat roscosa dau Comte de Chambord d'impausar lo drapèu blanc. Aqueleis eveniments, aquelei trebolums, inspiran a Mistral, mai d'una reflexion, e sa paur davant la Comuna de París dona naisença au poèma *Lou Roucas de Sisife*, revirat en catalan per Francesc-Pelagi Briz en 1873. Se Mistral apareis pas un fin politic, sa poèsia es de còps traversada per d'inscripcions romanticas lausant lei trajectòrias istoricas, lei grands fachs deis òmes, sei destins remirables, e tot aquò en fasant pròva sovent d'una abséncia de precaucion elementària concernent lei reaccions a la recepcion de sei poèmas ; es d'aqueleis ans que data *A Dono blanco* que sancionèt la rompedura amb lei

Catalans dau Principat. Es aquela preocupacion sus l'avenir dau felibritge e de la lenga que se tròba exprimida dins lei discors dei Juecs floraus de Montpelhier en 1875 e 1878. La poèsia es pas absenta d'aquelei Juecs, mai se tròba instrumentalizada per la politica felibrenca, sempre en acòrd amb l'idèa que la literatura se deu d'èstre la redempcion de la lenga.

Lo discors prononciat lo 31 de març de 1875 per lei Juecs floraus de Montpelhier, *Li Prejutjat poupulàri*, es un dei discors mistralencs lo mai representatiu de l'accion e de la pensada dau poèta provençau. Mistral fa una mena de bilan de son activitat felibrenca, en un temps ont lo felibritge tempta de se reorganizar, bilan de la politica menada e de la recepcion francesa, ben mai druda en aqueleis annadas qu'una França decentralizada apareis encara de l'òrdre dau fantasma politic. Mistral contunha de proclamar l'existéncia d'una lenga que qualifica de « naturalo » en oposicion au francés : « Vaqui uno vinteno d'an que se travaio proun pèr reveni e counserva la lengo naturalo dóu Miejour de la França e dóu Nord de l'Espagno »³⁵ L'accion dei primiers felibres qu' « assajèron premié de rèndre au prouvençau la vido literàri »³⁶ es lausada, mai tot lo discors mistralenc consistís a una rampelada a l'accion per fin que l'usatge de la lenga, que se va perdent, retròbe sa podença anciana. Tota la dicha de Mistral es una mesa en question de la politica centralizatriz, aquela de l'Estat, mai tanben aquela de la Glèisa que lei predicacions utlizan quasiment pas l'occitan. Lo prejutjat que concernís l'occitan, en gròs çò qu'es dau domèni de la diglossia e de sei fonccionaments, es ben descrich, denonciat, mai sens tornar a çò qu'èra lo prepaus iniciiau, la literatura, la poèsia e lei Juecs floraus. L'escasença en aquelei temps trebolats èra tan bona per que Mistral se refuse pas una presa de posicion publica ont, davant un public nombros, requist, a Montpelhier, vila universitària, fàcia ai congressista de la Societat d'Estudis Romans, pòsca renovar son messatge, analizar la situacion francesa, afortir la podença de la literatura, e constatar que l'usatge sociu de l'occitan se demenís dins lei vilas.

35. *Ibid.*

36. *Discours e dicho*, Raphèle-lès-Arles : Culture Provençale et Méridionale, 1980, p. 24-27 (25 per la citacion).

Lo discors dei Juecs floraus se debanant sempre a Montpelhier en 1878, a l'ocasion de la Santo Estello, es d'una altra natura. Mistral tòrna parlar de problèmas estreticament literaris. Lo contengut dau discors de 1875 èra ligat a una situacion pron particulara. En 1878, lo felibritge es reformat, d'estatuts nòus son estats adoptats en 1876. Aqueleis estatuts nòus, amb la plaça facha ai Catalans, sanciona paradoxalament la non capitada de la ligason directa dei doas renaissenças. L'idèa mistralenca qu'occitan e catalan formavan qu'una sola lenga èra dificila d'acceptar a Barcelona, e lei ressons de la publicacion de *A Dono blanco* se fasián encara sentir. La plaça facha ai Catalans es practicament restada vuela ; lo sòmi mistralenc s'es aquí tustat a una realitat que lo despassava. Lei rivalitats felibrencas son pas apasimadas, l'organizacion es sempre traversada per d'ideologias diversas e lo camp de lucha d'iniciativas ais interès diferents, mai Mistral pòt creire qu'a a sa disposicion un instrument adaptat a aqueleis annadas de fin de sègle. Maugrat tot, ensajant de menar la barca au mitan dei tempestas politicas, religiosas e ideologicas, lo poèta provençau, se causís son camp, ensaja d'evitar l'espetament dei conflictes, reborsier fàcia a tot çò que pareisseriá esbreçar aquela union autorn de « la lengo nosto ». *Lis Isclo d'Or* paregudas en 1876, Mistral s'impausa encara mai coma un escrivan d'una valor inegalabla en Occitània, a la renomada europenca. Anant de periòds de replegament en periòds d'activitats intensas, Mistral sòrt d'una depression fonsa, una annada terribla aquela de 1873, que vei la mòrt de son fraire Louis e la fin deis illusions amorosas amb Valentine Rostang. Coma sempre, lo literari es una retirada exemplara : fàcia ais eveniments sociaus e politics, e a la mena d'embut que s'i tròba la revindicacion linguistica e culturala que pòrta, fàcia ai dificultats de sa vida jornadiera, entre periòds d'esterelitat e de creacion, la literatura es lo sol recapte que i pòt desenant viure.

Après una evocacion istorica costumiera, Mistral evòca lo sègle dei trobadors :

Aquéu siècle di Troubaire, siècle de nouvelun, de voio, d'espandido, d'eleganço, de glòri, e subre-tout d'independènci, es esta, se pòu dire, lou grand siècle dóu Miejour.

Coume se neblè dounc aquelo escandihado ? Coume s'esclussiguè

aquelo resplendour ? Coume enfin s'aplanèt aquele mountesoun de nosto raço, de nosto fino raço vers lou soulèu levant di naciounalita ?

La responso, Messiés, l'istèori doulourouso d'aquel orre malastre, es escricho en letro fousco sus li toure cremado e li castèu desmantela de Toulouso, de Beziés, de Carcassouno e de Bèu-Caire.³⁷

Aqueu discors de dubertura remanda a l'atge d'aur dei trobadors e a la crotzada contra leis Albigés. La nostalgia d'un temps ont la literatura occitana donava lo brand a l'Europa tota es clarament afortida, e lei felibres, dignes discipòls dei trobadors, reprenon la flamba poètica ; lo lausier verd de Tolosa e de Petrarca pòt regrelhar. Lei Juecs floraus de 1878, se debanant au meteis temps que la Santo Estello, permeton la confusion totala entre felibritge e poèsia occitana, e l'Atge Mejan es ben aici utilizat dins doas direccions : la primiera, interna, a permés au felibritge de s'impausar sus la scena literària occitana, e la segonda, externa, expausa lo messatge renaissentista mistralenc en acordant a la filiacion directa trobadors-felibres l'idèa mestressa de la defensa d'una lenga : un passat tant illustre non se pòt perdre.

Pauc a cha pauc, coma o mostrèt Robert Lafont,³⁸ l'engènè mistralenc se replegarà sus una mena d'illusion, fugissent una realitat dificila d'acceptar. Lo replegament mistralenc es tanben estructurau : correspond de tot segur ais empachas socialas e politics de la situacion francesa, mai se definís egalament dins la psicologia mistralenca, dins leis esitacions d'una psiqué sempre en dolor, coma leis estudis de Charles Mauron o analisèron, e coma, per nòstra part, avèm ensajat de o demonstrar.³⁹

37. Robert LAFONT, *Mistral ou l'illusion*, Paris : Plon, 1954 (reed. parciala Energias, Vent terral, 1980).

38. Charles MAURON, *Estùdi mistralen*, Aix-en-Provence, 1954 (reed. *Études mistraliennes. Estùdi mistralen et autres recherches psychocritiques*, Saint-Rémy de Provence : Centre de Recherches et d'Études Méridionales, 1989) e Jean-Yves Casanova, *Frédéric Mistral...*, op. cit.

39. Charles MAURON, *Estùdi mistralen*, Aix-en-Provence, 1954 (reed. *Études mistraliennes. Estùdi mistralen et autres recherches psychocritiques*, Saint-Rémy de Provence : Centre de Recherches et d'Études Méridionales, 1989) e Jean-Yves Casanova, *Frédéric Mistral...*, op. cit.

Lei Juecs floraus apareisson ben, dins son organizacion nòva inspirada per lo felibritge, coma lo camp d'un enjuec literari e sociau. Despassada la lenta ascencion dau felibritge per representar la literatura occitana, fins que l'equacion literatura d'òc = felibritge siá resouguda, lei discors mistralencs dei Juecs floraus son soventei fes qu'un pretèxt per renovar lei messatges felibrencs. Vesèm aici tota l'utilizacion mistralenca de l'Atge Mejan occitan, aquela ja exprimida per l'incipit de *Calendau* en 1867. Es la paradòxa de la literatura occitana, de pas poder existir sens qu'exprimiguèsse leis elements fundamentaus d'una reivindicacion linguistica, paradòxa comuna a totei lei literaturas plaçadas dins la meteissa situacion. Lo contèxt aici es mai fòrt, mai pesuc, que la liura expression literària, e determina un camin que leis escrivans occitans an agut pron de pena de refusar d'endralhar. Inserir fin finala amb fòrça la literatura dins un combat linguistic, es que seriá pas acordar ai fachs diglossics un pes ultim de reconeissença ?